

כנס אגף השיקום

אמנות השיקום המקצועי- אתגרים בגישור בין מדיניות למציאות

תקצירי מליאות המשנה

הביטוח הלאומי

אגף השיקום

btl.gov.il

ברוכים הבאים לכנס אגף השיקום,

תודה על השתתפותכם בכנס המקצועי שמקיים אגף השיקום. אני מקווה שתמצאו בו תכנים מעניינים, המשתייכים לקשת של נושאים, מרמת המדיניות ועד לרמת הטיפול בפרט בתהליך השיקום המקצועי בביטוח הלאומי.

הכנס מאפשר להביא לידי ביטוי חלק מהעשייה הענפה הנעשית במחלקות השיקום ברחבי הארץ. עשייה זו תבוא לידי ביטוי בסדנאות המקבילות, במסגרתן ניתן יהיה לקיים שיח מקצועי.

העשייה רבת-השנים והניסיון המצטבר של עובדי השיקום מלמדים שתהליך השיקום הנו תהליך מורכב, מתמשך ורב-שלבי, שעל מנת להביא להצלחתו יש צורך להתאימו הן לצרכי האנשים והן לצרכי שוק העבודה הדינמי.

מדיניות אגף השיקום חרתה על דגלה, לאורך כל השנים, את נושא תוכנית השיקום הפרטנית, הנבנית עם כל אדם באופן ייחודי ובהתאמה אישית מרבית, תוך מתן ההנגשות הנדרשות ליישומה. במקביל לעבודה הפרטנית, זוהו צרכים בקרב קבוצות אוכלוסיה שונות, בעלות חסמים תעסוקתיים, המביאים להדרתם משוק העבודה, ועבורם נדרשו תוכניות שונות מאלו הקיימות כיום.

תוצרי העשייה, כפי שהם באים לידי ביטוי בחוברת תקצירים זו, הנם פועל יוצא של מחויבות עובדי השיקום באגף לפיתוח מענים ייחודים לקבוצות אוכלוסיה מגוונות אלו. שעל מנת שתוכלנה לממש את זכאותן לשיקום מקצועי, נדרשת מצידנו עשייה שונה מזו שנעשתה עד היום.

אני מבקשת להודות לעובדי השיקום שחוברת זו היא פרי עמלם, על שהעלו על הכתב את עבודתם המקצועית ופתחו צוהר לבאי הכנס אודות הנעשה בתחום בשיקום בביטוח הלאומי, לשתף בידע הנצבר ובכך לאפשר סיעור מוחות ולמידת עמיתים.

תודה מיוחדת לוועדת הכנס שעמלה ושקדה על הכנת והפקת כנס מקצועי זה ושכללה את עובדות השיקום: שרה דימנט מסניף רחובות, חיה אינגבר מסניף כפר סבא, אתי בורנשטיין מסניף חדרה, ג'ודי הרשפנג מסניף רמלה, יהודית ויזל מסניף חיפה, דליה כהן מסניף ירושלים, יהודית כהן מסניף קריות, מיכל ליטמן מסניף תל אביב, נילי ויצמן ממטה האגף וענבר דוד ממטה האגף שריכזה והובילה את עבודת הוועדה והוצאת הכנס אל הפועל.

בברכת כנס פורה ומהנה,

כרמל סטינגר,

מנהלת אגף השיקום

מליאה ראשונה

שיקום באוכלוסיות ייחודיות

"בכל מקום שאני הולכת אליו מבינים אותי"
השלמת השכלה כתהליך טרום-שקומי לאוכלוסייה האתיופית

יהודית ויזל, עובדת סוציאלית מחלקת שיקום, סניף חיפה

רציונל ומטרות

בתהליך השקום המקצועי אנו שואפים למימוש הפוטנציאל התעסוקתי של אנשים עם מוגבלות. לצד החסמים הנובעים מהנכות, עמדה חברתית, ומציאות כלכלית, יש צורך לפעול ולבנות מענים מותאמים לצרכים הייחודיים של האדם.

לאור קשיי השתלבות בעבודה של אנשים עם מוגבלות בקרב האוכלוסייה האתיופית, מצאנו לנכון ליצור מסגרת טרום שקומית המאפשרת למידה בתנאים תומכים והשלמת פערים בסיסים, על מנת לאפשר קידום לקראת השתלבות בעבודה.

אוכלוסיית היעד

אוכלוסיית היעד כללה פונים בגילאי 20-45. המוכרים במחלקות נכות כללית ונפגעי עבודה בעלי רצון להשתלב בתוכנית שיקום מקצועי שתפתח להם דלת להשתלבות בעבודה.

פעילות

תכנית השלמת ההשכלה התקיימה במסגרת השכלת מבוגרים במתנ"ס נווה יוסף. התכנית נמשכה ארבעה סמסטרים, החל מרמת טרום יסוד ועד להשלמת שתיים עשרה שנות לימוד. התוכנית אופיינה במעורבות ובהשקעה מרובה של צוות המורים וכללה ליווי וטיפול קבוצתי בהנחייתי, במקביל לקשר פרטני עם עובד השקום.

התהליך הקבוצתי אפשר שיח בנושאים הקשורים להתמודדות המיוחדת של אנשים עם מוגבלות מבני העדה האתיופית ועסק בנושאים של הגירה, אפליה, נכות, מגדר ולמידה של שוק העבודה. תהליך זה, יחד עם ההשכלה שנרכשה, תרמו לשיפור בתחושת המסוגלות האישית וכתוצאה מכך, להרחבת האופק התעסוקתי.

תוצאות

חמישה עשר אנשים החלו את התכנית. בתום סמסטר ראשון נשרו חמישה משתתפים חסרי מיומנות למידה. אחרי סמסטר שני, פרשו שניים שאחד מהם השתלב בעבודה במשקם, ואחת המשיכה בתוכנית לימודים דרך שירותים אחרים לאוכלוסייה האתיופית. שישה סיימו 12 שנות לימוד, שניים השתלבו בעבודה בשוק החופשי. יש לציין שאצל כל המשתתפים חל שיפור רב ברמת הידע בעברית, התפתחה יכולת שיחה, שפתחה ערוצי תקשורת במשפחה ובקהילה. בסיום הלימודים הסטודנטים הופנו לאבחון תעסוקתי דינאמי במרכז שיקום עכו. בעקבותיו הופנו להמשך למידה ותעסוקה.

"אשת חיל מי ימצא" מודל לשיקום תעסוקתי של נשים חרדיות

ג'ודי הרשפנג, עובדת סוציאלית צורית גלבע, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף רמלה

מתוארים בזה שני פרויקטים שיקומיים. מודל ייחודי שנבנה לטיפול בנשים עם נכות, מקרב החברה החרדית:

1. פרויקט מיכאל"ל (מיצוי כישורים למצוינות), מונגש לנשים חרדיות.
 2. תכנית גלה"ת (גשר להכשרה ולתעסוקה), מותאמת לנשים חרדיות.
- קיימנו את התכנית בלב הקהילה החרדית במודיעין עילית. זאת כחלק מהותי מהנגשת הפרויקטים ללקוחות.

רציונאל:

בצוות ההיגוי לטיפול באוכלוסייה החרדית בו השתתפנו עלה צורך להטיל זרקור על נושא השיקום המקצועי בקרב נשים עם נכות מהאוכלוסייה החרדית. בלט שמשפחות אלו שבהן הנשים מתקשות לפרנס גם עקב נכותן, למעשה, נידונות לעוני כבד.

הבנו שקיימים צרכים רבים לאוכלוסייה ושהיא זקוקה מאוד לשרותינו, אך בפועל לא הגיעו אלינו לקוחות רבים. בדיוק לתוך פער זה נכנסנו והבנו שעלינו להנגיש שרותי השיקום לאוכלוסייה החרדית ולתת לה את הכלים המתאימים ליציאה לשוק העבודה החופשי. זאת באמצעות תהליך טרום שקומי מותאם, אשר ישלים חלק מהחסכים ובו זמנית יהלום את ערכי החברה החרדית.

אוכלוסיית היעד:

נשים חרדיות עם נכות או אלמנות בגילאי העבודה, חסרות מקצוע או עבודה מתאימה. רוב הנשים בפרויקט היו עקרות בית במשך שנים.

המטרות:

הכנה לעולם העבודה.

הכנה מנטאלית - רגשית באמצעות העצמה והעלאת המוטיבציה.

השלמת השכלה - הפער בין מאפייני הידע והתרבות של המגזר לבין עולם התעסוקה המודרני מעמיק ומחייב תהליך מגשר, על מנת לאפשר לנשים כלים להשתלבות בעבודה.

התוכנית:

- א. קורס מיכא"ל: ניצול שיטת מיכא"ל לטובת נשים חרדיות. סדנה מותאמת ואינטנסיבית בת חודש.
- ב. קורס גלה"ת: בהמשך בנינו בשיתוף מרכז שקום פתח תקוה מכינה מרוכזת בת חמישה חודשים, אשר הועברה ע"י מורי המרכז. היא כללה תכניות לימוד והעשרה בתחומים מגוונים כגון: עברית, אנגלית מתמטיקה, מחשבים, מיומנויות למידה, הכנה לשוק העבודה ועוד.
- ג. שקום וטיפול אינדיווידואלי.
- ד. עבודה קבוצתית לליווי ומעקב.

תוצאות

- 38 מתוך 40 נשים סיימו סדנת מיכא"ל.
- 22 מתוך 23 סיימו מכינת גלה"ת.
- 24 עברו אבחונים
- 17 עברו הכשרות שונות וחלקן עדיין לומדות לתואר.
- 11 הפסיקו.

21 מהמשתתפות במיזם כבר משולבות בשוק העבודה

מסקנות

ישנה חשיבות רבה להנגשת שרותי השקום לאוכלוסיות ייחודיות ו/או מודרות באמצעות בניית תכניות מותאמות ורגישות תרבות, עם מענה לצרכים הייחודיים של מקבל השירות, על מנת לסייע בידם להשתלב בשוק העבודה החופשי.

אנו רואות את העבודה עם הנשים החרדיות כשליחות, תהליך מרגש ופורץ דרך שיש להרחיבו גם לעבודה עם קבוצות ואוכלוסיות מודרות נוספות.

"לא אלמן ישראל"

הנגשה והתאמה של תהליכי שיקום לאלמנות במגזר הערבי

חיה אינגבר, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף כפר-סבא

רקע ורציונל

אלמנות ערביות הן אוכלוסייה ייחודית, המסוגלת להפיק תועלת רבה מתהליכי השיקום המוצעים חקוקה להן מאוד. עם זאת, במהלך עבודתנו עם אלמנות ערביות תושבות טירה, נוכחנו לדעת כי קיימים קשיים ומעצורים על רקע תרבותי ודתי, שהפחיתו במידה רבה את הנגישות והשימוש במנגנוני השיקום המקצועי המוצעים לאלמנות.

מניתוח הגורמים למיעוט ההשתתפות בתהליכי שיקום בקרב אלמנות טירה עלו מספר מאפיינים:

מעמדה של האלמנה הערבייה מורכב ועדין: עליה להתמודד עם האבדן, לבסס את מעמדה החדש כהורה יחיד במשפחה, בדרך- כלל תוך התמודדות עם קשיים כלכליים, וכל זאת כשסביבתה הקרובה צופה בה ומפנה כלפיה ציפיות להתנהגות נאותה. לא תמיד, במיוחד בשנת האבל הראשונה, יציאה מהבית לצורך לימודים או עבודה מתקבלת בברכה. לכן נמנעת האלמנה לעיתים ממשימות אלה, למרות היתרון העצום שיכולה להפיק מהשיקום.

גורמי קושי נוספים הם מורכבות היחסים שבין יהודים וערבים בכלל ומעמדו של המוסד לביטוח לאומי בכפר הערבי בפרט, קשיים בתקשורת, חשדנות וחוסר אמון.

לאור האמור, על-מנת לבסס אמון ולהנגיש את השירות שלנו לקהילה, פעלנו במהלך השנים ליצירת שיתופי- פעולה עם גופי קהילה שונים: ראשי העירייה, מחלקת הרווחה, יו"ר נעמת במשולש וכמובן מרכז שיקום טירה. שיתוף-הפעולה בא לידי ביטוי בוועדות היגוי בנושא תעסוקה ובנושאים חברתיים שונים.

במטרה לבסס את מעמדנו בכפר, יזמנו אירועים חברתיים לאלמנות, שאליהם זומנו ראשי הכפר וכן איש דת, שנתן את ברכתו להשתלבות בתהליכי השיקום ובעבודה.

פעילות

נבנתה תכנית טרום-שיקומית מיוחדת לאלמנות במרכז שיקום טירה על-מנת לענות על הצרכים הייחודיים של האלמנה, ליצור תשתית יציבה ולבסס את השתתפותה בתהליכי השיקום. התכנית עונה על צרכים רגשיים, צרכים חברתיים וכן משלימה פערים וחסכים בהשכלה. לאחר השלב הטרומי-שיקומי והאבחון, פונה כל אלמנה באופן אינדיבידואלי למסלול השיקום המתאים לה.

לצד העבודה השיקומית-תעסוקתית, נוכחנו בחסרונם של מענים חברתיים המותאמים לאלמנות. בשיתוף פעולה עם הגורמים הקהילתיים, סייענו בהקמת מועדון חברתי לאלמנות. המועדון, המופעל באמצעות נציגות מובילה של האלמנות, מספק מקום מפגש לגיטימי, מקור לתמיכה ולהעצמה ומהווה מושא קנאה לאוכלוסיות מוחלשות אחרות, כמו חד-הוריות או אלמנות מערים בסביבה.

בימים אלה נבחנת אפשרות לבנות תכנית שיקום ייחודית, לנשות המועדון המתאימות ליזמות עסקית.

מסקנות

לסכום, ביסוס האמון באמצעות שיתופי - פעולה עם גורמי קהילה ובניית תכנית ייחודית ומותאמת לצרכי האלמנות בטיירה, מסייעים בהעלאת שעורי ההשתתפות של האלמנות בטיירה בתהליכי השיקום ובהשתלבות בעבודה בהמשך.

מליאה שנייה

תהליכי שיקום במחשבה תחילה

"נעים להכיר" - סדנת הכרות עם מחלקת השיקום של ביטוח לאומי (סדנת אוריינטציה)

ענת ברוס, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף פתח תקווה

רקע

לאורך השנים חשנו כי חוליית קליטת הפונים במחלקה היא חוליה חלשה יותר. בתחילת התהליך ניכר לא - פעם פער בין ציפיות הפונים לבין הפתרונות שביכולתנו להציע. בחלק מן המקרים, התמשכותו של תהליך ההכרה בנכות גורם להגשות שליליים מצד המבוטח, המקשה על מתן אמון במערכת, ולעיתים אף גורם לעזיבת הטיפול.

מטרה

הנגשת מידע על שרותי מחלקת השיקום והזכויות בה במסגרת החוק, כדי ליצור שקיפות מרבית. הנגשת המידע מאפשרת לבסס את הקשר עם המחלקה על ציפיות מותאמות ומביאה לשותפות פעילה של הפונים בתהליך.

רציונל

התוכנית מתבססת על האמונה כי הצרכן הוא סוברני, יודע מה טוב עבורו ומסוגל לבחור את השירות המתאים לצרכיו. בהתאם לכך, נועדה התוכנית להנגיש את השירותים, לספק את מלוא האינפורמציה הדרושה כדי לסייע למבוטח במיצוי זכויותיו החוקיות, ולייעל את עבודת המחלקה.

פעילות

להשגת המטרות פיתחנו סדנא, במהלכה ניתנת האינפורמציה הדרושה ומודגשות אחריותו ומחויבותו האישית של המבוטח. הסדנא כוללת התערבות קבוצתית קצרת-מועד, המתבצעת במהלך מפגש אחד בן שלוש שעות. הסדנא מתקיימת דרך קבע אחת לחודשיים ומשתתפים בה 13 - 16 אנשים עם מוגבלות המוכרים כנכים כללים ונפגעי עבודה, בעלי אחוזי נכות המזכים בשיקום מקצועי. עובדות השיקום במחלקה, במפגש הראשוני שלהן עם הפונים למחלקתנו, מאתרות את המשתתפים הפוטנציאליים בסדנא, העומדים בקריטריונים שהוגדרו ומציעות להם את השרות.

מסקנות ותוצאות

הסדנא הפכה לחלק אינטגרלי מעבודתנו המקצועית מזה כעשור. המודל מצליח לגייס שיעור גבוה של משתתפים (75% בממוצע מכלל המוזמנים), ועונה, כפי הנראה, על צורך אמיתי, באופן ממוקד ובלתי מאיים.

המשתתפים מציינים כי קבלו אינפורמציה חדשה רבה. ניכר שינוי בתפיסתם את המוסד, בלשונם: "פעם ראשונה שהרגשתי כי לביטוח לאומי איכפת מאיתנו". המסר של אחריות אישית מצליח לעבור גם הוא: "לא יוכלו לעזור לנו אם לא נעזור לעצמנו". עובדות השיקום מדווחות כי תהליך העבודה הראשוני עם פונים אלה מהיר יותר, הם נכונים לשתף פעולה, מבינים את התהליך וציפיותיהם מן הקשר מותאמות יותר.

סדנאות אוריינטציה התקיימו לאורך השנים במחלקות שיקום שונות, בוריאציות אחרות. הייחודיות בסדנא זו היא הצלחתה לשמור על יתרונות ה"אוריינטציה" אך תוך הידרשות למשאבים סבירים, המאפשרים את הפעלתה באופן שוטף ולאורך זמן.

"היכון, הכן, צאו"

תכנית "זינוק" להשתלבות נפגעי נפש בעולם העבודה

נגה וייס, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף חיפה

יהודית כהן, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף קריות

תכנית זינוק היא תכנית טרום-שיקומית לאוכלוסיית נפגעי נפש, המתמקדת בפיתוח המסוגלות האישית והתעסוקתית, במטרה לספק בסיס המאפשר השתלבות בעולם העבודה התחרותי.

התכנית הינה פרי של עבודה משותפת עם צוות מרכז שיקום מפרץ חיפה וצוות משרד הבריאות "סל שיקום".

מטרות

- שינוי האמונות והתפיסה העצמית, תוך בניית זהות תעסוקתית ופיתוח משמעות ותקווה חדשה בחיים.
- שיפור המסוגלות התעסוקתית - מיומנויות רכות הנדרשות בכלל העיסוקים (תקשורת, יכולת למידה, עבודה בצוות, קבלת החלטות, אחריות, הסתגלות לשינויים ועוד) ומיומנויות הייחודיות לעיסוק ספציפי.
- העצמה ויצירת אפשרות לכניסה הדרגתית לאבחון, עבודה ולימודים.
- התכנית נמשכת שישה עשר שבועות, חמישה ימים בשבוע, חמש שעות ביום. התוכנית מתקיימת במכון "קרטן" באוניברסיטת חיפה, בסביבה נורמטיבית.
- תכנים
- העשרה לימודית באנגלית
- יישומי מחשב
- העשרה אינסטרומנטאלית לחיזוק היכולות הקוגניטיביות
- טיפול באומנויות
- דרמה-תרפיה
- שיחות פרטניות וקבוצתיות
- עבודת חקר והתנסות תעסוקתית בסביבת עבודה רגילה
- התכנית לוותה על-ידי צוות רב-מקצועי, שכלל עובדים סוציאליים, מורים, מנחה ומאבחנת קוגניטיבית, מטפלים באומנות ודרמה ופסיכולוגית תעסוקתית.

מאפייני המשתתפים

- זכאי "סל שיקום"
- גילאי 18 - 45
- בעלי השכלה של שתיים עשרה שנות לימוד לפחות
- נמצאים במעקב רפואי מסודר ורציף
- עצמאיים בניידות

- בעלי מחויבות ורצון להשתלב בעבודה
- בעלי יכולת בסיסית להתמודד עם דרישות מסגרת המועמדים עמדו בפני ועדת קבלה, שכללה את עובדי שיקום ביטוח לאומי, מנהלת השירות הסוציאלי במרכז שיקום ועו"ס ממשרד הבריאות. צוות זה גם מלווה את התכנית ואת המשתקמים במהלך כל התכנית ושותף בגיבושה ובהפעלתה ברמה הקבוצתית והפרטנית.

מסקנות

- בתום שלוש תכניות של "זינוק", ניתן להסיק מספר מסקנות:
 - בניית תכנית אישית מותאמת וממוקדת בשיפור המיומנויות הרכות, תוך התנסות תעסוקתית במהלך התכנית, בשילוב אבחון והכוון תעסוקתי מותאמים מגבירים את סיכויי ההשתלבות והתמדה בעבודה לאורך זמן.
 - שיתוף פעולה בין ארגונים המעורבים בטיפול באוכלוסיית נפגעי הנפש הוא תנאי הכרחי לפיתוח והפעלת תכנית זו, כמו גם תכניות דומות לה.
 - מיון וקבלת מועמדים מתאימים לתכנית מהווה תנאי בסיסי להצלחתה.

"אמנות ההקשבה"

טיפול רחב אגפי ובין-שירותי בחירשים ובכבדי-שמיעה

נחה גולדווסר, עובדת סוציאלית ורכזת נושא ארצית

מחלקת השיקום, סניף רמלה

רקע ורציונל

הטיפול העיקרי בלקוחות אגף השיקום הינו פרטני.

בשני העשורים האחרונים הבשילה, במקביל לבסיס זה, ההבנה המקצועית שיש לבחון מתן טיפול, התייחסות או חבילת שיקום ספציפית לקבוצות בעלות מכנה משותף, המשפיע על תהליך השיקום ותוכנו.

בין הקבוצות הראשונות לבידול חיוני זה הייתה קבוצת לקויי-השמיעה. רוב תהליך השיקום והלימוד מתבסס על קליטה ועיבוד חומר קולי, ולכן התברר שקבוצה זו זקוקה להנגשות ייחודיות, כדי שתוכל למצות את זכאותה לשיקום תעסוקתי.

מטרות

מטרת הפעילות הייתה לבחון ולשפר את הממשקים המשיקים והחופפים המטפלים באוכלוסיית לקויי - השמיעה, ולפתח תכניות רחביות עבור הקהילה.

פעילות

צוות משותף, ביוזמת ה"מכון לקידום החירש" ובהשתתפות משרד הרווחה, הג'וינט ואגף השיקום, ביצע ניסוי לבחינת יעילות דגמי הנגשות שונים, דוגמת "תרגום לשפת סימנים" ו"תמלול" סימולטאני בשיעור. בעקבות הניסוי, אימץ אגף השיקום "חבילת הנגשה", שמתפתחת עם השנים לטובת אוכלוסייה זו.

ההבנה שיש לגבש התייחסות ייחודית לאוכלוסייה בעלת מאפיינים משותפים, המשפיעים על תהליך השיקום, הצדיקה מינויים בכל סניף של עובדי שיקום "נאמני חכ"ש" (חירשים וכבדי שמיעה), העוסקים בהטמעת הטיפול ותוכניות הכשרה מותאמות, ומשמשים במקביל כקבוצת למידה והעשרה אגפית. בין היתר הם אחראים על "ימי השמיעה" בסניפים, מנגישים תכניות כגון "מיכאל" ל", שותפים למיזמים רלוונטיים בקהילתם וכדומה.

האגף, בריכוזי, יוזם משתתף ומצטרף ליוזמות של גופים פעילים בנושא ובהם אגף נכות כללית; "הקרן לפיתוח שירותים לנכים" ו"הקרן למפעלים מיוחדים" במוסד; ארגוני החכ"ש ("המכון לקידום החירש", "אגודת החירשים", "בקול", "שמע", "שמע קולנו" וכולי); משרד הרווחה; ה"קרן למפעלי שיקום"; משרד החינוך; משרד התעסוקה; הג'וינט; הדיקנטים במסגרות ההשכלה הגבוהה ועוד.

יתרונות

- דגם עבודה זה מניב מספר יתרונות:
- מצמצם את הפערים הבירוקרטיים.
- מאפשר "תרגום" של שפת החוק ללקוחות ולגורמים מתווכים.
- מאגם משאבים.
- מפעיל מנגנון היועצות והעברת מידע לעובדי השיקום ולגורמים המשיקים במוסד ומחוצה לו.
- מצמצם פערים תפיסתיים בין-ארגוניים.
- וכמובן משפר את רגישות הארגון וגמישותו לשינויים התמידיים החלים בשדות השיקום, ההכשרה והתעסוקה.

מליאה שלישית

שיתופי פעולה בין-מגזריים

"תקווה חדשה" - טיפול בקבוצת אלכוהוליסטים לאחר גמילה

מר סאלח אבו - ליל, עובד סוציאלי

מר אחמד ג' בארין, עובד סוציאלי
מחלקת שיקום, סניף נצרת

רציונל

המשתתפים בקבוצה זוהו וטופלו, במשך תקופה ארוכה, על-ידי עובדת סוציאלית במסגרת קבוצת העצמה של עמותת 'אפשר' לגמילה מאלכוהול. בקבוצה היה ברור שכעת ולאחר תקופה ארוכה של כשנתיים שלא שתו, מה שיסמל את ההצלחה הוא השתלבות בעבודה.

לשם כך יצרה עימנו מנהלת העמותה קשר, אפשרה לנו להשתתף בדיוני המשתתפים, לשמוע ולהתרשם.

משתתפים

לאחר תהליך הסינון, מנתה הקבוצה עשרה חברים נגמלים מאלכוהול. שבעה מן המשתתפים הופנו על-ידנו, משתתף אחד הופנה על- ידי סניף עפולה, ושניים, חסרי זכאות בביטוח הלאומי, על-ידי לשכת הרווחה.

חסמים

מיפוי החסמים המונעים את השתלבות המשתתפים בעבודה העלה כי החסמים העיקריים הם: סטיגמה, דעות קדומות, רתיעה, חששות מכישלון ותפיסת האלכוהוליסט כלא-שפוי

פעילות

פעילות הקבוצה התבצעה לפי השלבים הבאים:

- בדיקת זכאות
- חבירה אל מרכז שיקום נצרת
- התוויית תכנית שקראנו לה "התקווה"
- אבחון מקצועי לכל משתתף
- הכשרה מקצועית למרבית חברי הקבוצה בגינון, המוכר על-ידי משרד התמ"ת
- השמה בעבודה

במקביל לתהליך זה התקיימה פעילות קבוצתית לחיזוק והכלה, וכן שיחות פרטניות ושיעורים אינדיבידואליים על-פי הצורך.

שיתוף הפעולה בין צוות המרכז, עמותת 'אפשר' ותחום השיקום בסניף נצרת היה יוצא מן הכלל.

תוצאות

עשרה משתתפים סיימו את ההכשרה וקבלו תעודה מקצועית ממשרד התמ"ת. מרבית חברי הקבוצה השתלבו בעבודה.

"הפרח בגני" - קורס גינון לנגמלי סמים

ראובן חריטן, עובד סוציאלי, מחלקת שיקום, סניף טבריה

מטרה

שילוב נגמלי סמים והחזרתם לעולם העבודה.

רציונל

תעסוקה חשובה מאד בהליך שיקום נגמלי סמים, ובלעדיה קיים סיכוי רב שהנגמל יחזור לשימוש בסמים. רוב הנגמלים הם חסרי השכלה, מתקשים ללמוד תיאוריה וזקוקים לקורס המותאם למגבלותיהם וכולל עבודה מעשית.

רקע

מדובר באנשים בגילאים שונים שרובם שהו בבתי סוהר, עברו גמילה אך מצבם הרפואי והרקע שלהם מונע ממעסיקים לשלבם בעבודה. הם טופלו על - ידי "מאמ"ץ", לשכת רווחה ובטוח לאומי, חיו מהקצבה, לא עבדו והסתובבו בעיר בחוסר מעש.

בטבריה פועלת חברה כלכלית שמתחזקת, בין שאר פעולותיה, את הבתים והגנינות הציבוריות ונעזרת בקבלנים חיצוניים. הרצון להפנות משאבים לתוך הקהילה וחיפוש גננים מקומיים הביא לבדיקת אפשרות להכשרת גננים מתושבי העיר. מחלקת הרווחה והבטוח לאומי הציעו להפנות את נגמלי הסמים לקורס, ולשלבם בעבודה בסיומו. לפיכך, יזמנו קבוצת נגמלי סמים בשילוב כל גורמי הטיפול.

תהליך

התקבלו רשימות הנגמלים, הם הוזמנו לראיון ראשוני והסבר על הפרויקט. חלקם נשר בשלב הראיונות. בקבוצה שהתעניינה בתוכנית ההכשרה העמקנו את תהליך האינטייק, בניית בסיס אמון וקשר טיפולי, תיאום ציפיות, אבחון ובניית תוכנית השיקום. אותרו שניים עשר משתתפים פוטנציאליים שהופנו לאבחון מקצועי. עשרה מתוכם נמצאו מתאימים.

במקביל נערך מרכז השיקום לאישור הקורס על- ידי משרד התמ"ת ואיתור מדריך מתאים לקבוצה ייחודית זו. הקבוצה לוותה על - ידי עו"ס ממרכז השיקום ועל - ידי, כעובד שיקום מהביטוח לאומי.

תוצאות

שניים מחברי הקבוצה חזרו לשימוש בסמים והורחקו. שמונת המשתתפים הנותרים סיימו בצורה מסודרת קורס בן חצי שנה ועמדו בבחינות החיצוניות. כולם השתלבו בעבודות תחזוקת הגנים מטעם החברה הכלכלית.

מסקנות

מדובר בתהליך שדרש הכנה רבה והתאמה לקבוצת אוכלוסיה ייחודית. הספקות ליוו את כל התהליך שהושקע בו כסף רב. כל גורמי הטיפול התאחדו להצלחת הקורס, כל אחד בתחומו והוכיחו שעבודה משותפת הכרחית וניתנת ליישום.

"משלבים ידיים למען הצעירים" - פורום תעסוקה לצעירים בסיכון

חדוה הליביץ, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף חדרה

הפורום, 'שולחן עגול', נוסד על ידי מרכז צעירים חדרה.

מטרות

הפורום נוסד במטרה לאגם משאבים בין שותפים בעלי עניין בתעסוקה לצעירים בחדרה והסביבה. מטרת השיקום בפורום כללית:

- הגדלת אפשרויות התעסוקה לאוכלוסיית הזכאים הצעירה שבטיפולנו
- חיזוק הקשר עם גורמים בקהילה, למטרת איגום משאבים
- שיווק
- חשיפה והנגשת השיקום לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות, ולאנשי המקצוע המלווים אותם.

שותפים

הפורום כולל אנשי מקצוע משירותים שונים באזור חדרה: משרד הקליטה, שירות התעסוקה, נתיב - מרכז צעירים, מוקד קליטה חדרה, אגף הרווחה בעיריית חדרה, המדור לעבודה קהילתית בעיריית חדרה, משרד התמ"ת, היחידה לטיפול בהתמכרויות, אגף השיקום בביטוח לאומי ועוד.

פעילות

משתתפי הפורום שמים דגש על מציאת מענים לאוכלוסיית הצעירים בסיכון בתחום ההשכלה, התעסוקה, אימון, ליווי וכדומה. יצירת מפת מענים קיימים וחקירה של מענים חסרים, הן של התוכניות והן של קהל היעד. כמו כן, מושם דגש על שיתוף במידע בין הגורמים הרלוונטיים וחשיבה על מדיניות מוסדרת בין השותפים.

הפורום מתכנס אחת לחודשיים, החל מנובמבר 2011, וכל מפגש נערך בתורנות בשרות של אחד השותפים. עד כה התקיימו שבעה מפגשים וכמעט בכל מפגש מצטרפים בעלי עניין חדשים. אחת לחודשיים יוצא לאור ניוזלטר עדכני. לאחרונה הוקם תת - פורום (שהכותבת שותפה לו), שמטרתו חיזוק הקשר עם מעסיקים באזור.

מליאה רביעית קבוצות ממוקדות שיקום

"כוחו של היחד" - קבוצות תמיכה לאלמנות בחברה רבת תרבותית

דרורה הראל, עובדת סוציאלית | יפעת וודיטי, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף רמלה

רקע

סניף רמלה מטפל באוכלוסייה רב גונית מבחינה דתית, לאומית ותרבותית. בקבוצות האלמנות שנתאר להלן השתתפו יחד ובשיתוף: יהודיות, ערביות מוסלמיות וערביות נוצריות, עולים מחבר העמים, נשים דתיות וחילוניות. כולן מצאו בקבוצה מכנה משותף ומקור לתמיכה סביב הכאב לאחר מות בן הזוג והשלכות האובדן.

הרציונאל:

ידוע מהספרות ומהניסיון המקצועי שעיבוד תהליך האבל חיוני לתהליך של בניית חיים חדשים, כשהתערבות קבוצתית נמצאה אפקטיבית ליצירת השינוי המיוחל. מניסיון העבר ידוע לנו שהשתתפות בקבוצת תמיכה מהווה תחליף ראוי לטיפול פרטני לחלק ניכר מהמשתתפות בקבוצה. מדובר בהתערבות משמעותית, מקדמת ומשלימה לטיפול הפרטני, המעודדת השתלבות בעבודה.

מטרת הקבוצות:

לאפשר לאלמנות לבנות מסגרת תומכת ומכילה, שתסייע להן לגייס כוחות לשינוי ויזמה שיובילו לשיקום מקצועי בלימודים ו/או בעבודה.

פרופיל הנשים:

בשתי הקבוצות השתתפו 29 אלמנות שנמצאו זכאיות לשיקום. הגילאים 27-58. אורך התקופה שחלפה מאז ההתאלמנות 5 חודשים עד 13 שנים. מוצא אתני - הטרואני. נסיבות ההתאלמנות היו בחלקן פתאומיות, כגון: דום לב, רצח, תאונה או התאבדות. בני הזוג של חברות אחרות נפטרו כתוצאה ממחלה ממושכת או ממאירה אחרי שנות טפול ארוכות של בת הזוג בבעל החולה.

השכלה:

בקבוצה השתתפו הן נשים בעלות השכלה יסודית מינימלית וכן בוגרות תיכון ואף בעלות השכלה גבוהה. רוב המשתתפות היו בשלבים ראשוניים של תהליך השיקום המקצועי.

סטינג:

הקבוצות נפגשו אחת לשבועיים, למשך 20 פגישות, שעתיים כל מפגש. ניתן לומר כיום, בפרספקטיבה לאחור שאין ספק שהמשתתפות בקבוצה הפיקו רבות מהתהליך והטיפול הקבוצתי, הן בהיבט של השקום התעסוקתי והן בהתפתחותן האישית.

בסוף התהליך הקבוצתי, מרבית המשתתפות בקבוצה לומדות או עובדות ומדווחות על שיפור באיכות חייהן, בזכות הקבוצה והתהליך שעברו בה.

הסתבר שעם ולמרות ההטרוגניות הרבה בכל המובנים, היוותה הקבוצה מקור להתעניינות הדדית, למידה והעשרה אחת מהשניה ואפשרה לכולן לחוות סולידריות וקירבה.

הקבוצה נתנה למשתתפות מסגרת מכילה, עידוד ותמיכה לתהליך השקום המקצועי ולחיים לאחר האובדן.

”גם אני יכול” - קבוצה להתרת חסמים והכנה לשיקום

מריה ברושטיין, עובדת סוציאלית

איילת אורג, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף ירושלים

מטרות

- בירור חסמים המקשים על תהליך השיקום ודרכי ההתמודדות עמם.
- העצמה וחיזוק כישורים שיקדמו תהליכי שיקום (אסרטיביות, שיפור דימוי עצמי ויכולת התארגנות, זיהוי כוחות אישיים, חיזוק תקווה ואמונה בעצמי ובתהליך).

רציונל

לעזור למשתקמים ש”תקועים” בתהליך השיקום בשל קשיים רגשיים או אישיים-משפחתיים, הקשורים לעיבוד והתמודדות עם נכות וחולי, וחווים קשיים לגייס כוחות ולהתמודד בצורה יעילה עם משברים, אתגרים ויכולת לקבל החלטות וכפועל יוצא להתחייב לשיקום תעסוקתי ולימודים.

תהליך

בשנת 2012 התקיימו שתי קבוצות, בנות עשרה מפגשים.

העבודה בקבוצות התנהלה בשלושה רבדים בו-זמנית:

- התהליך הקבוצתי
- תהליך השיקום
- התהליך הרגשי שעברו המשתתפים

המתודות המרכזיות היו מעולם טיפול ”גוף נפש” ושימוש בכלי הבעה יצירתיים. השתמשנו במתודות מעולם הטיפול ”גוף נפש” על מנת להמחיש למשתתפים את הקשר בין מצבם הרגשי לפיזי, את היכולת לקחת אחריות ולחולל שינוי בכל מצב שהאדם נמצא בו, ואת היכולת והחשיבות שבבחירה האישית שכל משתתף צריך לעשות לגבי חייו והאחריות למצבו.

המכנה המשותף היה הצורך להתמודד עם השלכותיה של הנכות על חייהם, הרצון של כולם להתקדם ולהצליח לחיות חיים מלאים ומספקים, והצורך לקבל את המגבלות שלהם. נעשתה בחינה אישית של כל משתתף לגבי העמדות, הערכים, סוגי האישיות, ודפוסי ההתמודדות שלו. נעשתה בחינה מתמדת של עלות ותועלת של היציאה לעולם התעסוקה/לימודים.

תוצאות

מבחינת תפוקות, כל חברי הקבוצה עשו שינוי משמעותי בתהליך השיקום שלהם (יצאו לעבוד/ללמוד/להתנדב). הקבוצה אפשרה העלאת רגשות ועיבודם בכל הקשור לנכות ותקיעות בתהליך השיקום ובחיים בכלל.

מרחב פוטנציאלי שיקומי - קבוצת צרכני שרות

חנה קדמי רחמים, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף באר-שבע

רציונל

השתלבות בתעסוקה מהווה אבן בוחן בשיקום מוצלח. בכוחה להציב את הפרט בעמדה של אזרח שותף ויצרני ולשפר את תחושת רווחתו ואת איכות חייו בכל התחומים. משאבים ממלכתיים רבים מוקצים לפרט באמצעות מחלקת השיקום בביטוח לאומי, לשם השגת יעד זה. כדי לממשו, נדרש שימוש מושכל ומותאם במשאבים הניתנים, כלומר נכונות שלנו לעבוד בשיתוף מוחלט עם המבוטח, ויכולת ונכונות שלו להיות שותף מלא ומודע בתהליך.

מטרות

- להקנות ולבסס יכולות אלו וללמד את המיומנות הנדרשת לשימוש בהן
- לחזק את תחושת המסוגלות העצמית ואת מידת השליטה של הפרט בחייו
- להגביר את ההישגים בתהליך השיקום ואת הסיכוי לסיימו בהשתלבות בעבודה

משתתפים

בקבוצה לקחו חלק שניים עשר משתתפים, ואחד עשר מתוכם סיימו "מסלול". הקבוצה הייתה הטרוגנית מבחינת גיל המשתתפים, מינם, מגבלותיהם הרפואיות, דתם ומוצאם. המשותף לכולם הייתה המחויבות לתהליך התפתחות אישי, כחלק אינטגרלי מתהליך השיקום המקצועי.

מבנה, תכנים ותהליכים

הקבוצה כללה שמונה מפגשים באורך שעה וחצי, שהתקיימו בתדירות של פעמיים בשבוע. הסוגיות המרכזיות שעלו בקבוצה: איך אני מרחיב את גבולות היכולת שלי? מהו המקום בו אני נמצא היום? (מבחינה תעסוקתית ובתחומי חיים נוספים, כמו בריאות ומשפחה) לאן אני רוצה להגיע? מה מעכב אותי ומה מקדם אותי? מהם הכלים, האמצעים והיכולות הנדרשים להשגת המטרה? איך אני רוכש ומפתח אותם? איפה עובר השביל בין מטרותיי ובין מימושן? איך אני רוצה להמשיך את "הסיפור שלי" ומה בכוונתי לעשות כדי לממשו? הפעילות בקבוצה התבססה על דינאמיקה קבוצתית, שאפשרה לכל אדם להתבטא, להיות מוכל ולקבל משוב. נעשה שימוש בטכניקות של קולאז', כתיבת סיפור חיים, העתקת יכולת ועוד.

תוצאות ומסקנות

ההתערבות לוותה בשאלוני הערכה סובייקטיביים ואובייקטיביים, שהדגימו שיפור בתחושת הביטחון העצמי והחוסן. דיווחי המשתתפים מצביעים על הרחבת תחושת המסוגלות, המחויבות והיכולת להיות צרכן שירות בתהליך השיקום בביטוח לאומי ובקהילה.

מליאה חמישית

תוכניות הכנה לשילוב בעבודה

"סוף השמה בהכנה תחילה" - סדנאות הכנה להשמה בעבודה

נלי שחר, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף ראשון לציון

ציפי סולודר, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף חולון

רציונל

לפי נתוני התמ"ת, שיעור האבטלה של בעלי מוגבלויות הוא גבוה יחסית לשיעור האבטלה באוכלוסייה הכללית. במחלקות השיקום במוסד לביטוח לאומי מופעלות תוכניות השמה בוררת ושיקומית, שמטרתן לסייע לאוכלוסיות זכאיות-שיקום אלו להשתלב בעבודה. למרות בניית תוכנית השמה ייעודית לבעלי מוגבלות, שיעור ההשתלבות בעבודה בשוק החופשי של בעלי-מוגבלויות נותר נמוך. אבחנו שקיים צורך בהכנה לקראת תוכניות השמה אלו, על מנת להגדיל את סיכויי ההשתלבות בעבודה.

מטרות

הכנה לקראת תוכניות סיוע בהשמה, כדי להעלות את שיעור השתלבות בעבודה של בעלי מוגבלויות, הזכאים לשיקום במוסד לביטוח לאומי.

משתתפים

נכים כלליים, נפגעי עבודה ואלמנים או אלמנות הזכאים לשיקום. חלקם משתתפים בתוכניות ההשמה וחלקם מועמדים להשתתף בהן.

מבנה הסדנאות

כל סדנא כוללת שלושה מפגשים בני ארבע שעות, אחת לשבוע, בהנחיית עובדות שיקום ועובדות השמה.

תכנים מרכזיים

- הסבר ודיון לגבי שוק העבודה בימינו, המיומנויות והכישורים הנדרשים מעובדים.
- דיון לגבי משמעות העבודה, גורמים מעודדים השתלבות וגורמים מעכבים.
- העצמה, חיזוק המחויבות, ההתארגנות והכוחות להשתלב בעבודה, תוך שימת דגש על מעורבות, עשייה וביצוע מטלות בין מפגש למפגש בסדנא.
- הקניית כלים ומיומנויות עצמאיות בהשתלבות בעבודה, באמצעות הסברים וסימולציות בנושאים כגון דרכים לחיפוש עבודה, כתיבת קורות חיים וריאיון עבודה.
- הסבר על תוכניות ההשמה ואבחון ראשוני של המועמדים המתאימים.
- סיוע בלתי פורמאלי של מתנדבים, ומפגש עם מעסיקה מהקהילה.

תוצאות

50% - 60% ממשתתפי הסדנאות השתלבו בעבודה בשוק החופשי, לאחר סיום תוכניות ההשמה.

"ארבעים זה השלושים החדש" תמיכה והשמה בעבודה לגילאי 40+

יאיר כהן, עובד סוציאלי, מחלקת השיקום, סניף קרית

רציונל

לאור ניסיון מצטבר בשילוב אנשים עם מוגבלויות בעולם העבודה בכלל ובהתייחס למעגל האנשים הנמצאים בגילאים מתקדמים בפרט, עולה תמונה המבליטה נדבך נוסף במסכת הקשיים איתם אמור האדם עם מוגבלות להתמודד במפגש עם עולם העבודה ובניסיונותיו להשתלב בו, והלא הוא גילו הכרונולוגי. היעדר ידע וכלים עדכניים (לעיתים), לצד תפיסת עצמי מגובשת יותר בדרך-כלל, הטומנת בחובה ניסיון חיים ובגרות, עלולים להעצים את תחושות הבלבול וחוסר האונים ובכך לפגיעה בדימוי העצמי. דבר זה מוביל במישורין לפגיעה ביכולתו כאדם לבסס לעצמו מקום של קבע בעולם העבודה. הרציונאל להקמת הקבוצה נשען על החשיבה כי מתן תמיכה רגשית פרטנית, לצד ליווי ומעקב רציף במסגרת קבוצתית לאורך תהליך ההשמה, עשויים לסייע לאדם עם המוגבלות בהגשמת המטרה הסופית - השתלבות מוצלחת בשוק העבודה.

מטרות

מטרות הפעילות ניתנות לסיכום תחת הכותרת "הקבוצה כמראה" - השתלבות במעגל העבודה באמצעות תהליך העצמה והתפתחות אישית.

עיקרי התוכנית

- מתן כלים אופרטיביים לחיפוש עבודה ומפגש עם מעסיקים.
- בחינת המאמצים הפיזיים וההשקעה הרגשית הנלווית לה בתהליך חיפוש העבודה, בסביבת עבודה בה האדם עם הנכות נמצא מלכתחילה בעמדה נחותה ביחס לשאר המועסקים.

משתתפים

עשרה משתתפים (שבע נשים ושלושה גברים), בעלי נכויות פיזיות, בגילאי 45 - 61.

תוצאות ומסקנות

הקבוצה התגלתה ככלי מעצים, שתרם רבות לתחושת המסוגלות של החברים בה להצליח להשתלב מחדש בעולם העבודה. מאז סיום הקבוצה, שישה משתתפים עובדים בשוק החופשי ובשכר מלא, אחד פרש באמצע התהליך הקבוצתי ושלושה לא השתלבו בעבודה.

חוזקות

- התייחסות לעולמו הרגשי של האדם כמשפיע על הצלחתו להשתלב בעולם העבודה
- מפגש עם מעסיקים מהשטח
- מעקב אינטנסיבי אחר המשתתף בקבוצה

שותפה לתוכנית

גב' מיכל מאיר, רכזת שירותי השמה, 'אלווין ישראל'.

”רגע לפני” - סדנת הכנה לקראת חיפוש עבודה,

אתי בורנשטיין, עובדת סוציאלית, מחלקת השיקום, סניף חדרה

רקע

תוכניות ההשמה דרך ספקי המרכז לא הביאו לתוצאות המקוות מבחינת אחוזי ההצלחה בשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה החופשי. הסיבות לכך מגוונות ושונות מאזור לאזור. אצלנו בסניף חדרה שמנו לב כי קיים חוסר ידע אצל המבוטחים לגבי תהליך החיפוש, מודעות נמוכה לחסמים שלהם עד היום במציאת עבודה, ויכולת מוגבלת של עובד ההשמה לסייע לאדם בעל המוגבלות המופנה לטיפולו לפתח את מודעותו במסגרת תהליך ההשמה. ברור היה כי מעורבות פעילה של עובד השיקום בתהליך ההשמה שיפירה את מידת ההצלחה. לכן חשבנו על כלי עבודה שיאפשר לתת מענה. עבודה בסדנא מאפשרת להציג אמירה ברורה של מטרת השיקום, ויוצרת שותפות, מחויבות ומעורבות של המבוטח בתהליך חיפוש עבודה.

רציונל

שילוב אנשים בעלי מוגבלות בעבודה הינו יעד מרכזי בעבודת השיקום. כבר בתחילת תהליך החיפוש אנו רואים כי קיימים חסמים בדרך להגשמת המטרה, והמודעות אליהם חלקית. קיימים פערים בין הרצון לעבוד לבין תחושת המסוגלות או המוכנות לתהליך. חוסר ידע לגבי אופן החיפוש מביא לירידה בשיתוף הפעולה. עבודה בסדנא מאפשרת ליהנות מיתרונות העבודה בקבוצה, לצד יצירת התערבות מול מספר מבוטחים בו זמנית. נדרשת מעורבות גדולה יותר של עובד השיקום בתהליך השמה, תוך שימוש במיומנויות טיפוליות של הנחייה קבוצתית.

מטרות

הסדנה נועדה ליצור מסגרת קבוצתית, אליה יופנו אנשים בעלי מוגבלות הזכאים לשיקום מקצועי וזקוקים לסיוע בהשתלבות בשוק העבודה הפתוח.

לסדנה מספר מטרות:

- לשוחח על משמעות העבודה.
- להיחשף לחסמים האישיים העולים לקראת ההשתלבות בעבודה.
- לספק מידע על תוכנית השמה ומשמעות שיתוף הפעולה בתהליך החיפוש.
- לסייע באבחון ראשוני להתאמה לתוכנית השמה או שיקום בכלל.

מסקנות

- העבודה בסדנאות יוצרת שפה אחידה ”המדברת עבודה”, ויוצרת תאום ציפיות ברור בין המבוטח, עובד ההשמה, ועובד השיקום.
- המודעות לקשיים עולה, ונוצרת גמישות ופתיחות רבה יותר למשרות העבודה המוצעות ע”י עובד ההשמה. (טווח העיסוקים, ניידות, מרחק גיאוגרפי).
- הסדנה מהווה סוג של ”תחנת מיון” לפני הפניה לתוכנית ההשמה, שכן אחוז קטן מבין המשתתפים מבין כי העיתוי הנוכחי אינו מתאים להשתלבות בעבודה.
- המודל ניתן ליישום לאורך זמן ואינו דורש הכנות מוקדמות.
- הסדנה מתקיימת בסבב בין העובדים ונדרש שיתוף פעולה של כולם.
- קיים קושי כאשר הקבוצה הטרוגנית מדי בהרכב הצרכים והנתונים האישיים של המשתתפים או כאשר הקבוצה גדולה מ-10 משתתפים.
- הסדנה אינה מספקת פיתרון לאנשים הזקוקים לתהליך עמוק או ארוך לטיפול בחסמים לעבודה.

מליאה שיטית העצמה לעצמאות בשוק העבודה

חלומות נועדו להתגשם" - יזמות עסקית והעצמה

ג'ודי הרשפונג, עובדת סוציאלית מחלקת שיקום, סניף רמלה
נחמה אלמוג, עובדת סוציאלית

הפעילות

תשעה עשר משתתפים, בעלי מאפיינים מגוונים, למדו יחדיו על חוקי עולם העבודה "העצמאי", מאפייניו, יתרונותיו וחסרונותיו. הם רכשו ידע, מידע וטכניקות בנושא והשתתפו ב"קבוצת העצמה" שהנחינו. הפעילות בקבוצה התבצעה במקביל לקשר הפרטני המעצים של כל אחד מן המשתתפים עם עובדת השיקום שלו.

מטרות

מטרת המפגשים הקבוצתיים הייתה להעצים את המשתתפים לקראת היציאה לעבודה כ"אנשים עצמאיים" בשוק הפתוח, כל אחד בתחומו. ה"אני מאמין" הוא שאימוץ גישה יזמית עשוי להבטיח, גם למשתתפים שיעבדו שכירים, התקדמות והתפתחות גדולה יותר.

רציונל

הרציונל לקיום מפגשי העצמה בהנחייתנו: תמיכה ועיבוד רגשי באמצעות "מיומנויות רכות" ועבודה על חסמים אישיים.

היעדים להשגת המטרות היו באמצעות הפעלות מגוונות לצורך פיתוח מודעות עצמית גבוהה יותר ויכולת התמודדות מתוך עמדת אחריות אישית.

מסקנות

מוקדם עדיין להעריך כמה ממשתתפי המיזם הנוכחי יהפכו לעצמאיים המתפרנסים מעסק. יחד עם זאת, ניתן לומר בוודאות שכיום הם בשלים יותר לקבל החלטה על עתידם התעסוקתי.

שיתוף פעולה

שיתוף הפעולה עם מר בני חזן, מנכ"ל מט"י חלון, וליוויה של גב' הלנה היה מוצלח, זורם ויצירתי, וסייע לאיתור מרצים משובחים לתכנית, שלימדו והעשירו את המשתתפים בתוכנית זו.

"העצמה כמפתח" קורס הכנה לעבודה בשילוב יזמות, לאלמנות מהמגזר הערבי

דינה חבושה, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סיני נהריה

רקע

השיקום המקצועי לאלמנות מהמגזר הערבי נתקל לרוב בחסמים כגון השכלה פורמאלית נמוכה ונורמות תרבותיות שמרניות, המחייבות את האלמנה ללמוד ולעבוד (אם בכלל) במסגרת המגזר הערבי או אזור מגוריה. נורמות אלה מצמצמות מאד את אפשרויות השיקום המקצועי. אף אלמנות המעוניינות בתעסוקה מתאימה, שתאפשר להן להגדיל את הכנסתן, מתקשות ליהנות משירותי השיקום ה'רגילים' המוצעים על-ידי מחלקתנו.

רציונל

הרציונל לפרויקט הוא, הנגשת השיקום המקצועי וסיוע במיציא הזכאות לשיקום, תוך כיבוד הנורמות התרבותיות וסיוע במיציא כישורים אישיים לצורך עבודה. השירות ניתן לאלמנות מהמגזר הערבי, שהביעו רצון ונמצאו מתאימות להכשרה מקצועית ולעבודה. הפעילות התבצעה תוך שימוש באסטרטגיות של קבוצה מובדלת ותומכת והנגשת התכנים.

קורסי ההכנה לעבודה והיזמות, בשיתוף מט"י גליל מערבי, התפתחו והשתכללו מאז הקורס הראשון שהתקיים בשנת 2010, המוטיב המרכזי בהנחיה הוא ההעצמה האישית, פיתוח הכישורים הטבעיים ומימושם בעבודה. שני הקורסים הראשונים התמקדו בתחומי האומנויות, ונלמדו בהם תחומי אומנויות שונים, בצד העצמה אישית, יזמות וחממה עסקית, שהקנתה את המיומנויות הדרושות לפתיחת עסק זעיר. במהלך שני הקורסים הללו ולאור תפוקותיהם, נוכחנו לדעת כי מרכיב ההעצמה האישית בקורסים היה המשפיע ביותר על תפוקות הקורס, על הבחירות האישיות של המשתתפות לגבי אפשרויות תעסוקה ועל ההשתלבות בעבודה בסימו. לפיכך הקורס הנוכחי, המתקיים בימים אלה, מתמקד בהעצמה אישית, בהתנהלות כלכלית עצמאית ובמתן אפשרות, לכל אחת מהמשתתפות, לבחור את הכיוון המקצועי הנכון לה ואת אופי העבודה העתידית האפשרית מבחינתה.

פעילות

פעילות הקורסים, התבצעה בשיתוף פעולה: מט"י גליל מערבי סיפק את האכסניה ללימודים, את המורים ותכני הלימוד; ביטוח לאומי היה הגורם המממן, התומך והמלווה את התכנית ואת המשתתפות.

תוצאות

חלק מבוגרות שני הקורסים הראשונים עובדות בביתן ומוכרות ממעשי - ידיהן, ואחרות מצאו את הדרך לשווק את עבודות האומנות דרך קרובי משפחה.

מסקנות

הפרויקט הקנה למשתתפות מספר יתרונות:

- העצמה ורכישת מיומנויות מקצועיות.
- תמיכה הנובעת מהשתייכותן לקבוצת שווים, מעבר מפאסיביות תעסוקתית לאקטיביות, ומהאופק שנפתח להן לצמיחה אישית, למיצוי כישוריהן, לתעסוקה ולפרנסה.
- פיתוח עמדה עצמאית ולקיחת אחריות אישית לגבי אפשרויות תעסוקתיות נוספות.

שותפים

הפעילות התבצעה בשיתוף פעולה עם מט"י, סניף גליל מערבי.

"ירושלים - עובדים סביב לה" - שיתוף פעולה להכשרה בעבודה

יעל ריחני, עובדת סוציאלית
נורית פנחסי, מדריכה, מרכז שיקום ירושלים

נחמה ברנע, עובדת סוציאלית
מחלקת שיקום, סניף ירושלים

מטרות

פרויקט 'יד ביד' מיועד להכשיר את אנשים עם מוגבלות בעבודה. ההכשרה מתבצעת במלון בירושלים והפונים משתלבים במחלקות במלון, תוך כדי ליווי של הצוות מרכז השיקום. בתום התהליך, הם מסתייעים בהשמה ובשילוב במקומות עבודה בשוק העבודה.

רציונל

משתתפים בתוכנית זו הינם אנשים בעלי-מוגבלות, בעלי חסכים במיומנויות חברתיות בסיסיות, שלא רכשו במהלך חייהם הרגלי עבודה ומתקשים ללמוד מקצוע במסגרת קורסים. תוכנית השיקום "יד ביד" מסייעת בידם באופן מעשי ויישומי, דרך תצפיות, התנסות וחניכה לרכוש ניסיון, ידע ומיומנות בסוגי עבודה שונים שמתאימים להם. הפעילות מתבצעת בסיועם של צוות מלווה, מדריך/ה ועובדת סוציאלית.

הפעילות

לצורך הפעילות פיתחנו מודל עבודה ייחודי לרכישת מקצוע ושילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה החופשי. המודל בנוי על שיתוף פעולה בין צוות מרכז השיקום ובין מחלקת השיקום. שיתוף הפעולה הניב הצלחות בשיקום ובשילובם של חלק מבוגרי התוכנית בעבודה במלון ובמקומות עבודה בעיר.

במודל עבודה זה: עובד השיקום הינו ה- case manager של כל תהליך השיקום. הליווי של המדריכה ממרכז השיקום מחייב תווך וגישור בין שני עולמות התוכן: האחת הכרות טובה עם מהות העבודה, מיומנות נדרשות לביצועה המיטבי ודרישות המעסיקים והשנייה המודעות להתאמות הנדרשות לאדם עם הנכות בעבודה זו. העובדת הסוציאלית מלווה בשיחות תמיכה פרטניות את משתתפי התוכנית כדי לעבד את הקשיים, והשינוי בחייהם לאור תהליך השיקום, כל זאת בתיאום מלא ושוטף עם עובדת השיקום.

נוצאות ומסקנות

- שיתוף הפעולה השוטף וההדוק בין מחלקת השיקום וצוות 'יד ביד' מוכיח את עצמו.
- נמצאו מקומות הכשרה נכונים ומתאימים למשתתפי התוכנית.
- בזכות שיתוף הפעולה, יכולים אנשים עם נכות לעבוד כאחד האדם.

מליאה שביעית דילמות בשיקום תעסוקתי

לאשר? לתמוך? לממן? - דילמות בתהליך שיקום

מינה לויזון, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף רחובות

אישור הזכאות, הגיבוש והתמיכה בתוכנית השיקום של נ. לוו בסימני שאלה רבים. נכותו הקשה של נ', רצונו להשתלב בלימודים תורניים, שקשה לשבצם בתוכניות המוכרות (מבחינת המסגרות הלימודיות הקיימות והתואר המתקבל בסיומם), ועלותה הגבוהה של התוכנית - כל אלה יצרו ספקות והעלו שאלות שחייבו בדיקה מיוחדת.

נ' סובל משיתוק מוחין מסוג דיספלגיה ספסטית, מתנייד בכסא גלגלים ונקבעו לו 100% נכות. בשל הפגיעה המוחית הוא מתקשה בקריאה ובכתיבה וזקוק לסיוע במרבית פעולות היומיום.

נ' סיים את לימודיו בישיבה תיכונית עם בגרות. במבחני הבגרות נעזר בסיוע שתאם את מצבו (הקראה והכתבה). במהלך לימודיו בבית הספר נעזר במלווה לשירותים ובהפסקות.

בהיותו בן 19 פנה לשיקום. בשיחת ההכרות ביקש סיוע ללימודים תורניים במסגרת ישיבה. מסר אינפורמציה באריכות ולא תמיד ממוקדת. מעבר למילים יכולתי להבחין במוטיבציה אדירה ללימודים שביקש. רצה להרחיבם, להעמיק בהם ולהפוך אותם למרכז חייו ולמקצועו.

נ' לא ידע להגדיר את לימודיו ברמה פרקטית ובמונחים של מקצוע. לאחר הבהרה, התמקדות ובדיקה, הגדיר את רצונו ללמוד רבנות. הלהט שהפגין, הצורך בעזרה וההבנה שאין למעשה אלטרנטיבה מועדפת, שכנעו אותי ללכת איתו ולסייע לו בתוכניתו ללימודי רבנות, למרות שצפיתי קשיים רבים.

לאחר שהוגדר תחום הלימוד, חיפשנו מסגרת מתאימה. ישיבת ההסדר "נווה דקלים" נמצאה מתאימה מבחינת נגישות וגם מבחינת לימודים בסיסיים ללימודי רבנות.

לצורך מימוש שיקומו המקצועי, גובשה תוכנית בת שני שלבים. בשלב הראשון למד נ' בישיבת הסדר כשנה כתקופת הכנה וניסיון ללימודי רבנות. שנה זו נתנה לאור ההתלבטות והפערים במימוש התוכנית כפי שהועלו לעיל.

לאחר שסיים בהצלחה רבה שנה זו החל בלימודי הסמכה לרבנות. עלות תכנית השיקום שכללה נסיעות מיוחדות, תמיכות ושירותים, אמורה הייתה התוכנית לעלות מאות אלפי שקלים.

אישור התוכנית דרש צפי של סבירות ראויה להצלחה במונחים מקצועיים. הצלחה הוגדרה כסיכוי טוב לרכישת עבודה מפרנסת בסיום התהליך.

האם ניתן בתחילתה של התוכנית לנבא הצלחה? מהם הכלים שיתמכו בהחלטתנו ומתי נתעקש עליה, גם שאין בטחון בהצלחתה?

במקרה של נ', התוכנית שנראתה תחילה כבלתי-מתאימה ויקרה, נבדקה בכל כלי אפשרי, וחלקם שללו אותה. למשל, האבחון שנדרש לעבור נ', צפה קשיים קוגניטיביים. מנגד, סיים נ' בהצלחה רבה את שנת הלימודים הראשונה בישיבה (שלב הטרם-שיקום) וקיבל אישור להמשיך לשלוש שנות לימוד נוספות.

נ' התמודד עם קשייו באופן מעורר התפעלות והתגלה כעליו בלימוד התורה. בתקופה קצרה מהמצופה עבר שלוש בחינות הסמכה לרבנות. בתחומים שהוסמך כבר יכול לעבוד. ימשיך לימודיו, שנתיים נוספות, לקבלת הסמכה לרב. סיפרתי על נ' אחד מרבים. השאלות שליוו את התהליך והדילמה שעלתה לגבי אישור התוכנית יעלו בכל פעם מחדש במקרים דומים.

"הצלחה בידיים שלך" - פרויקט 'יעדים' לאימון קבוצתי להשתלבות בעבודה

האם כל אחד יכול להצליח? האם זה עניין של "מזל"? האם זה תלוי בגנטיקה שלי? האם זה תלוי רק בי? תשובת ה"אימון" YES YOU (Coaching) ברורה וחד-משמעית:

!CAN

אורית שלינגר עשת, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף קריות

רציונל

בעקבות שינויים תכופים בעולם העבודה ובעולם בכלל ולאור ההכוונה ל"שיקום ישים", פיתחנו כלי אימון קבוצתי, אשר אפשר לכל מתאמן פריצת דרך ושינוי בעולמו התעסוקתי, תוך קבלת עזרה ושימוש בעוצמת הקבוצה.

מטרות

- השתלבות במעגל העבודה, באמצעות תהליך העצמה והתפתחות אישית.
- שיפור מיומנויות חיפוש עבודה וגילוי נקודות מבט חדשות על עולם העבודה, ביחס למתאמן עצמו וביחס לחייו התעסוקתיים, תוך שימוש בעוצמות הקבוצה.

עיקרי התוכנית

- הכנה תודעתית: פתיחות מחשבתית, התמודדות עם מיתוסים ואמונות בתחום התעסוקה והעבודה, דימוי עצמי מקצועי, אחריות אישית ועוד.
- הקניית כלים יישומיים: מהפכת המידע, ניהול משאבים, היכרות עם שוק העבודה המודרני, סוכן חכם ועוד.
- תרגול ויישום הכלים בשטח.

משתתפים

אחד עשר משתתפים (שש נשים וחמישה גברים), בגילאי 20 - 50, בעלי נכויות פיזיות + אלמנה

תוצאות ומסקנות

מדובר בכלי ייחודי, אשר תרם רבות להעצמת המתאמנים בחייהם האישיים והתעסוקתיים. מאז סיום הקבוצה, שמונה מתאמנים עובדים בשוק הפתוח ובשכר מלא, שניים פרשו מסיבות רפואיות, אחת פרשה וביקשה לחפש עבודה בעצמה. חזקות: ייחודיות הכלי, מפגשים עם אנשי מפתח בארגונים, תרגול/יישום במהלך התוכנית, משתקמים בשלים יותר לשוק העבודה

שותף לתוכנית

מר אמיר ברייר, חברת Ability.

מפגשיי כאישה עם גברים חרדיים: דילמות של עובדת שיקום

צורית גלבע, עובדת סוציאלית, מחלקת שיקום, סניף רמלה

מזה כעשר שנים אני נפגשת, כעובדת שיקום בביטוח לאומי, עם האוכלוסייה החרדית ובה גם גברים במגוון גילאים. המפגש הזה טומן בחובו עניין רב, דילמות מורכבות וקונפליקטים תרבותיים מרחיקי-לכת. למרות שאני אישה דתייה ומכירה היטב את ההלכה היהודית, אני מוצאת שהפערים התרבותיים ביני ובין הפונים אלי גדולים והם מתחדדים דווקא במפגש עם הגברים החרדיים.

בהרצאה זו אתאר מספר מוקדי קונפליקט העולים בזירת המפגש הבין-תרבותי ביני ובין הפונים אלי. כך, למשל, קיים פער בכל הנוגע לעבודה ולתכנית השיקום: בעוד אני רואה את השיקום כמנוף לצמיחה ולהשתלבות ברוכה בעולם העבודה, הפונה החרדי מגיע לתכנית השיקום כמי שכפאו שד, מתוך אילון כלכלי, ומתוך תחושה שהוא נוטש את ערכי החברה הלומדת אליה הוא שייך. דוגמא אחרת נוגעת להשקפת העולם כלפי מעמד האישה: בעוד אני, כאישה עצמאית ופמיניסטית, מעלה על נס את זכותן של נשים להתפתח, ללמוד להיות שוות לגברים, הרי שהפונה החרדי התחנך על השקפה המצדדת באישה המסורתית, זו המשמשת כעזר כנגד הגבר. הדבר אף בא לידי ביטוי מעשי בחדר הטיפולים, בעת שהגבר החרדי יימנע מיצירת קשר עין עם אישה זרה ובודאי שיחשוש לחשוף בפניה את עולמו הרגשי.

דוגמאות אלה ואחרות יהוו הקרקע לדיון בנושא שיקום רגיש-תרבות וגבולותיו. מחד, הרצון הכן שלי לשקם, להצמיח, לפתח ולהגשים את יכולתו של הפונה ומאידך, תחושת הביקורתיות, הסתירות הערכיות והדיסוננסים שעולים בי באופן בלתי נמנע. מעבר להתמודדות האישית שלי, כעובדת שיקום, עולות שאלות עקרוניות הנוגעות למדיניות מחלקת השיקום בביטוח לאומי, בכל הקשור לשיקום חרדים. לאן מועדות פנינו בתחום זה? האם אין זה אינטרס לאומי שהציבור החרדי ייצא לשוק העבודה? כחלק מאינטרס זה, עד כמה עלינו להתגמש ולמצוא נוסחאות בעלות רגישות תרבותית, אשר יתאימו אמנם לגברים החרדיים אך באותה עת לא ישקפו את הסטנדרטים המקובלים בעולם העבודה?

הביטוח הלאומי

אגף השיקום

btl.gov.il